

## Eurojustin raportti ihmiskaupasta

**Päivämäärä:** 16.2.2021

**URL**

Rajatyöttävät ihmiskaupatapaaukset ovat monimutkaisia ja niihin liittyvät tutkinnat ja syytteenpanot ovat vaikeita. Ne paljastavat merkittävän roolin, joka järjestäytyneillä rikollisryhmillä on. Kun oikeudellisessa yhteistyössä ilmenee puutteita, niistä kärsivät ihmiskaupan uhrit. Euroopan komissio totesi lokakuussa 2020 ihmiskauppaa koskevassa tilannekatsauksessaan, että jäsenvaltioiden oikeusviranomaiset olivat ilmaisseet vakavia huolenaiheita **oikeudellisen yhteistyön vaikeuksista**. Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virasto (Eurojust) on laatinut tämän raportin vastauksena kyseisiin huolenaiheisiin. Siinä esitetään viraston käyttämiä **ratkaisuja** sen avustamisessa monimutkaisten ihmiskaupatapausten käsittelyissä, joissa on tarvittu oikeudellista yhteistyötä. Raportissa pyritään myös antamaan tietoa tulevasta ihmiskaupan vastaisesta EU:n strategiasta. Siinä korostetaan Eurojustin olevan valmis toimimaan tulevassa strategiassa keskeisessä roolissa tuomalla merkittävää lisäarvoa ihmiskaupan torjunnan operatiiviseen osa-alueeseen. Raportin lopullisena tavoitteena on suojella uhreja ja auttaa saattamaan ihmiskauppaa harjoittavat oikeuden eteen.

Raportti on jaettu kahteen pääosaan. Ensimmäinen osa käsittelee tutkinnan koordinoitua ja toinen uhrien oikeuksia. Raportti perustuu käytännön kokemuksiin Eurojustin ihmiskaupatutkinnassa vuosina 2017–2020 antamasta tuesta. Eurojustin ihmiskaupan vastaisen työn ryhmä valitsi analysoitaviksi yhteensä 91 ihmiskaupatapausta, joista 31 esitellään tässä kertomuksessa. Kussakin tapauksessa tuodaan esiin erilaisia oikeudellisia ja käytännön ongelmia ja annetaan kohdennettuja suosituksia ja esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Kaikkiaan annetaan **18 suositusta**, jotka täydentävät Eurojustin aiemmissa ihmiskauppaa koskevissa raporteissa esitettyjä suosituksia. Suositukset on suunnattu pääasiassa syyttäjille, tuomareille ja lainvalvontaviranomaisille.

1. Kaikkien asianomaisten maiden ja toimijoiden tulisi tehdä **yhteistyötä ja koordinoitua varhaisessa vaiheessa** osana velvoitetta kunnioittaa kaikkien ihmiskaupan uhrien oikeuksia.
2. Ennen ihmiskaupatapausten tuomista Eurojustin käsiteltäväksi tulisi ensin **vaihtaa tietoja poliisiviranomaisten tasolla** ja verrata tietoja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviraston (**Europol**) tietokantoihin. Tämä auttaa havaitsemaan yhteyksiä muihin maihin, käynnistämään rikosoikeudellisia menettelyjä kyseisissä maissa sekä tunnistamaan epäillyt, uhrit ja heidän sijaintinsa ennen oikeudelliseen yhteistyöhön liittyvien kysymysten käsittelyä.
3. Kun kansalliset viranomaiset jakavat tietoja Europolin kanssa, Europolin tulisi antaa tukeaan yhteneväisesti **Eurojustin** osallistumisen kanssa; joissakin tapauksissa Eurojust voi jopa helpottaa ensimmäistä tietojenvaihtoa Europolin kanssa, asianomaisesta kansallisesta lainvalvontajärjestelmästä riippuen. Heti, kun Europol saa tietoja ihmiskaupatapauksesta, Eurojust voi auttaa käynnistämään oikeudellisia menettelyjä, jotka ovat oikeudelliselta kannalta paras tapa käynnistää myös uhrien suojelumenettelyt.
4. Rajatyöttävää ihmiskauppaa koskevat tutkinnat tulisi tuoda Eurojustin käsiteltäviksi, jotta voidaan selvittää, onko muissa EU:n jäsenvaltioissa tai niiden ulkopuolella käynnissä **rinnakkaisia rikosoikeudellisia menettelyjä**. Eurojust voi avustaa tällaisten menettelyjen **koordinoinnissa** tai menettelyt voidaan **käynnistää** Eurojustin tuella.

5. Kun aktiivinen rikollisryhmä on paljastettu, **kaikkien asianomaisten maiden tulisi reagoida ja sitoutua** osallistumaan aktiivisesti todisteiden keräämiseen ja ryhmän toiminnan lopettamiseen. Tutkintaa tulisi mieluiten tehdä jokaisella lainkäyttöalueella kussakin maassa tehtyjen rikosten selvittämiseksi. Jos yhteistyö rajoittuu eurooppalaisten tutkintamääräysten antamiseen, on vaarana, että rikosentekijät pääsevät pakoon ja välttävät oikeuden eteen joutumisen.
6. Yhteisten tutkintaryhmien soveltuvuudesta olisi aina keskusteltava monimutkaisissa ihmiskauppatapauksissa, jotka edellyttävät tiivistä koordinoitua tai vaikeita ja vaativia tutkimuksia, joilla on yhteyksiä yhteen tai useampaan maahan. **Yhteisten tutkintaryhmien käyttö ihmiskauppatapauksissa** mahdollistaa dynaamisen ja tiiviin yhteistyön, yhteisten tutkintavoitteiden asettamisen sekä joustavan ja nopean tutkintatoimien mukauttamisen olosuhteiden muuttuessa. Eurojustin tuki yhteisille tutkintaryhmille on kaikkien toimijoiden saatavilla.
7. Yhteisessä tutkintaryhmässä on alusta alkaen käytävä suoraa ja ennakoivaa keskustelua. Yksi parhaista käytännöistä on **yhteispisteiden nimeäminen tutkintaryhmän sisäistä viestintää varten**.
8. Jos yhdessä maassa yhteisen tutkintaryhmän puitteissa kerättyä todistusaineistoa on tarkoitus käyttää toisessa maassa, on suositeltavaa, että **todisteiden hyväksyttävyydestä** keskustellaan Eurojustissa koordinoitukokouksessa. On erittäin hyödyllistä sisällyttää tutkintaryhmiä koskeviin sopimuksiin **liitteitä**, jotka sisältävät oikeudellisia säännöksiä todisteiden keräämisestä.
9. Kun on kyse ihmiskauppatapauksista, joihin liittyy vaativia ja vaikeita tutkimuksia, monia uhreja ja suuria rikollisryhmiä, voidaan pyytää apua **Eurojustin operatiiviselta osastolta** kerättyjen tietojen ja todisteiden analyysia varten, jotta tutkimusten mahdolliset yhteiset tai keskenään ristiriitaiset tekijät voidaan havaita.
10. Kaikkien yhteisen tutkintaryhmän osapuolten olisi heti toiminnan alussa keskusteltava siitä, **minkälaisissa olosuhteissa yhteisen tutkintaryhmän on lopetettava toimintansa** osapuolten kansallisten säännösten mukaisesti.
11. **Talousrikostutkinta** tulisi aloittaa menetetyksi tuomitsemista varten.
12. Ihmiskauppatapaukset, joilla on yhteyksiä **kolmansiin maihin**, voidaan antaa Eurojustin käsiteltäväksi avun saamista varten.
13. Mahdollisten **toimivaltaristiriitojen** ilmetessä Eurojust pystyy avustamaan kansallisia viranomaisia käyttämällä tapauskohtaisia muistioitaan ja oikeudenkäynnin siirtämistä koskevia yhteisiä suosituksia.
14. Kun päätetään, millä lainkäyttöalueella syyte nostetaan, **uhrien edulle ja suojelulle** on annettava huomattava painoarvo.
15. **Eurojustin koordinoitukeskuksiin** pitäisi turvautua enemmän ihmiskauppatapauksien tutkinnassa, jotta voitaisiin hyödyntää eri maissa suoritettavien yhteisten toimien (pidätykset, takavarikot ja etsinnät) koordinoitua.
16. Oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten tulisi aina keskustella etukäteen ja toteuttaa toimia **ihmiskaupan uhrien etujen ja suojelun varmistamiseksi yhteisten toimintapäivien aikana ja niiden jälkeen**. Eurojust voi auttaa yhteisten toimintapäivien järjestämisessä ja reaaliaikaisessa koordinoinnissa.
17. **Jotta uhrit tunnistettaisiin paremmin**, Europol ja Eurojust tulisi ottaa mukaan tutkintaan varhaisessa vaiheessa. Aikuisviihdesivustoja on valvottava aktiivisesti, rahavirroista on pyydettävä tietoja mahdollisten uhrien nimien ja sijaintien määrittämiseksi ja matkustajarekisteritiedot epäillyistä ja

uhreista on hankittava. **Voimakkaampi keskittyminen uhreihin** johtaa siihen, että ihmiskauppatapausten syytteesenpanossa onnistutaan paremmin.

18. Kaikkien yhteisten tutkintaryhmien osapuolten tulisi keskustella mahdollisuudesta **lähettää erikoistuneita virkamiehiä** haastattelemaan mahdollisia ihmiskaupan uhreja, niiden tulisi ottaa huomioon lapsiin kohdistuvan ihmiskaupan erityispiirteet. Tapauksissa, joissa yhteistä tutkintaryhmää ei ole perustettu, eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin 2014/41/EU 9 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaisesti.